

DOI: 10.37100/2616-7689.2021.9(28).2

УДК 330 : 504

JEL CLASSIFICATION: Q 54

ЕКОНОМІКА КОРОНАВІРУСНОЇ ЕПОХИ І ГЛОБАЛЬНІ ЗМІНИ КЛІМАТУ**ECONOMY OF THE CORONAVIRUS AGE AND GLOBAL CLIMATE CHANGES****Анатолій СТЕПАНЕНКО,**

доктор географічних наук, професор,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0887-0732>

Anatoliï STEPANENKO,

Doctor of Geographical Sciences,
Public Institution «Institute of
Environmental Economics and
Sustainable Development of the National
Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv

Алла ОМЕЛЬЧЕНКО,

кандидат економічних наук,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8755-0889>

Alla OMELCHENKO,

Candidate of Economic Sciences,
Public Institution «Institute of
Environmental Economics and
Sustainable Development of the National
Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv

Висвітлено питання розвитку економіки в умовах пандемії коронавірусу, її негативні наслідки, перехід галузі в стан глибокої рецесії. Наведено прогноз щодо ймовірних утрат світового ВВП від коронавірусної кризи. Констатовано, що економічні наслідки пандемії Covid-19 стали значним викликом для світу загалом й України зокрема, відкинувши їх розвиток на 20 років назад. За підрахунками ООН, у зв'язку із кризою у сфері економіки понад 6 млн українців можуть опинитися за межею бідності. Розкрито зміст заходів передових держав щодо протидії поширенню хвороби і надання економічної підтримки з метою скорочення тривалості глобальної рецесії. З'ясовано наслідки впливу пандемії на українську економіку через її кризовий стан – скорочення доходів значної частини населення або втрата основного джерела доходу, підвищення рівня безробіття. Обґрунтовано програми, спрямовані на допомогу в їх подоланні й забезпечення економічного розвитку держави.

Акцентовано увагу на доцільності впровадження додаткових дієвих заходів (крім уведення податкових канікул) щодо підтримки діяльності вітчизняного бізнесу в Україні. Наголошено про важливість подальшого дотримання карантинних обмежень і вимог, особливо громадянами групи ризику. Наведено основні дані щодо захворюваності на коронавірус в нашій державі, яка за кількістю нових випадків Covid-19 посідає третє місце в Європі та 11-те – у світі. Вказано на істотне зростання повторних випадків інфікування на міжнародному рівні, що коливається від 4 до 18 % загальної чисельності нових захворювань.

Проаналізовано основні версії виникнення і поширення коронавірусу SARS-CoV-2, зокрема його природне та штучне походження, як результат зміни клімату. Зазначено, що для вирішення кліматичних проблем потрібні десятиліття, щоб розробити і впровадити всі необхідні винаходи в галузі чистої енергії. Розкрито думку багатьох дослідників про те, що подолання пандемії коронавірусу можливе з використанням більш цілісного підходу – так званого єдиного здоров'я, згідно з яким здоров'я людини, тварин і довкілля розглядається у взаємозв'язку. Відповідно до теорії великої епідемії, кожні 100 років на планеті розгортається пандемія, а отже, велику світову епідемію у XXI ст. спричинив SARS-CoV-2.

Ключові слова: пандемія, коронавірус, клімат, теорії, вакцини, еволюція, планета, ризик, технології.

The article covers the issues of economic development in the conditions of the coronavirus pandemic, its negative economic consequences, entering a deep recession. The forecast opinions on the losses of world GDP from the coronavirus crisis are given. The negative economic consequences

of the Covid-19 coronavirus pandemic have become a significant challenge for the world and Ukraine. The coronavirus pandemic pushed the world into development 20 years ago. According to UN estimates, the economic crisis could put more than 6 million Ukrainians out of poverty. The measures of the advanced countries to counteract the spread of the disease and provide support to the economy in order to reduce the duration of the global recession are revealed. The effects of the pandemic on the economy in Ukraine due to the economic crisis are shown, a significant proportion of the population has experienced a reduction in income or loss of the main source of income, rising unemployment. Sound programs for Ukraine aimed at helping to cope with the problems of the pandemic and ensure economic development. The need to comply with quarantine measures and their focus on at-risk groups, as well as on the development of the economy, which should continue to operate, is emphasized. The main data on the incidence of coronavirus in Ukraine are given. In terms of the number of new Covid-19 cases, Ukraine ranks third in Europe and 11th in the world. The proportion of recurrent cases in the world has also increased significantly, ranging from 4 to 18 % of the total number of new diseases. The main versions of the origin and spread of the new coronavirus SARS-CoV-2 are considered: about its natural and artificial origin, due to climate change. It will take decades to solve climate problems to develop and implement all the necessary inventions in the field of clean energy. Many researchers believe that the coronavirus pandemic calls for a more holistic "single health" approach that considers human, animal, and environmental health to be interrelated. There is the Theory of the Great Epidemic, which states that every 100 years a pandemic unfolds on the planet. In the XXI century. such a large global epidemic was caused by SARS-CoV-2.

Key words: *pandemic, coronavirus, climate, theories, vaccines, evolution, planet, risk, technologies.*

Постановка проблеми. В умовах коронавірусної пандемії чітко простежуються негативні тенденції розвитку економіки як у світі загалом, так і Україні зокрема. Подолання наслідків економічної кризи потребує запровадження комплексу дієвих заходів, насамперед для підтримки бізнесу. Після коронавірусу світ невдовзі очікуватимуть нові смертоносні пандемії, якщо людство не змінить ставлення до дикої природи. Для вирішення кліматичних проблем, у тому числі впровадження винаходів у галузі чистої енергії, потрібен тривалий період часу. Коронавірус має занадто розмиті кордони і глобальну мобільність, що перешкоджає сталому розвитку. Критерієм успіху світ повинен вважати його знищення чи викорінення.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Оскільки проблема коронавірусу виникла на початку 2020 року, можна констатувати незначну кількість попередніх досліджень і публікацій щодо функціонування економіки в умовах пандемії. Уся увага приділялася винаходу вакцин, пошуку методів боротьби з епідемією. Виняток становить книга академіка НАН України С. Комісаренка «Світова коронавірусна криза», опублікована 2020 року.

Таким чином, **мета статті** – розробити наукові заходи і рекомендації щодо

забезпечення успішного розвитку економіки на основі протидії соціальним, економічним і фінансовим наслідкам пандемії, оптимізації карантинних заходів та відновлення глобального зростання економіки, розкрити вплив забруднення навколишнього природного середовища, перенаселення Землі як найбільшої загрози для всього людства, вирішення кліматичних проблем, передбачення нових глобальних катастроф, наслідки яких можуть бути гіршими, ніж від пандемії коронавірусу.

Виклад основного матеріалу. Глибина падіння економіки залежить від тривалості кризи в галузі, здатності мобілізувати адекватне фінансування для задоволення значних потреб у виплатах. Негативні економічні наслідки пандемії коронавірусу Covid-19 стали серйозним викликом для світу й України. Засновник компанії «Microsoft» Білл Гейтс заявив, що пандемія коронавірусу нового типу Covid-19 відкинула світ у розвитку на 20 років назад.

За даними МВФ, світова економіка втратить через коронавірус 5 трлн дол. США. При цьому у фонді наголошують, що ситуація досить нестабільна, тому прогноз може бути неточним. Азійські банки розвитку свідчать, що пандемія коронавірусу може коштувати світовій економіці від 5,8 до 8,8 трлн дол. США. Зазначені фінансові втрати дорівнюють 6,4–9,7 % обсягів

світового виробництва. Такі збитки спричинені тим, що заходи щодо уповільнення поширення Covid-19 продовжують паралізувати економічну діяльність у всьому світі. У МВФ запевняють, що через пандемію коронавірусу світова економіка проходить найсильніші випробування від часів Великої депресії.

Міжнародні експерти спрогнозували, що світовий ВВП утратить 2,4 трлн дол. США. Експерти зазначали, що потрібно значно більше інвестицій в охорону здоров'я та розвиток, особливо в найбідніших країнах. Скорочення ж європейської економіки очікувалося на рівні 6,6 % у 2020 році після 1,6 % зростання роком раніше. Однак 2021 року економіка Європи повернеться до зростання і збільшиться на 4,5 % ВВП, як прогнозують аналітики МВФ [1].

Передбачається широкий спектр проблем, що виникнуть на ринках, які розвиваються: поширення вірусу, занепад економіки, відтік капіталу, а для експортерів сировини – ціновий шок. Багато країн із ринком, що формується, зіткнулися з проблемами через скорочення надходжень валюти, які забезпечували приплив туристів, а також експорт окремих товарів. Сукупну потребу ринків у фінансуванні голова МВФ оцінила на рівні 2,5 трлн дол. США. За рахунок власних ресурсів забезпечити її ці країни не зможуть. МВФ готовий використовувати свій фінансовий потенціал у розмірі 1 трлн дол. США для підтримки держав-членів [2].

За даними Державної служби статистики України, у другому кварталі 2020 року вітчизняний ВВП скоротився на 11,4 % проти аналогічного періоду 2019 р. Індекс промислової продукції становить 92,3 %, у т. ч. машинобудування – 77,9, переробна промисловість – 90,8 %. На кінець року, згідно з інформацією МВФ, економіка може скоротитися на 7,7 %.

Відповідно до підрахунків ООН, через економічну кризу понад 6 млн українців можуть опинитися за межею бідності, від чого найбільше постраждають сім'ї з маленькими дітьми та діти, які мають лише одного з батьків.

Як свідчать результати опитування, проведеного Європейською бізнес-асоціацією, 60 % компаній знадобиться до одного року для відновлення після карантину, лише 16 % респондентів уже відновили роботу або не припиняли її взагалі. Більшість компаній повідомляють про втрати до 20 % доходів, ще 26 – до 50 %,

18 % – від половини до трьох чвертей. Лише кожна десята компанія не втратила, а 3 % навіть збільшили доходи.

За даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України [3], 2019 року рівень бідності за витратами нижче фактичного прожиткового мінімуму зменшився з 45,0 до 41,4 %, а за доходами – з 29,3 до 24,3 %. Така позитивна динаміка відбулася в умовах підвищення розміру фактичного прожиткового мінімуму на 12,3 %. При цьому протягом останніх двох років не відбулося зростання відносної бідності, що свідчить про поширення позитивних тенденцій на всі прошарки суспільства. За відносним національним критерієм (75 % медіани сукупних витрат) відбулося ледь помітне зниження рівня бідності (з 24,7 до 24,4 %), а за відносним критерієм з використанням еквівалентної шкали ЄС (60 % медіани сукупних доходів) – навпаки, незначне, у межах похибки, зростання показника (із 10,7 до 11,2 %). Це відображає загалом позитивні соціальні результати економічного зростання, оскільки не спостерігалось посилення диференціації в нижній частині розподілу. Можна констатувати, що період 2017–2019 років став етапом виходу не лише з економічної, але й соціальної кризи [3, с. 5]. Однак на початок запровадження карантину (березень 2020 р.) значна частка населення відчула скорочення доходів або втрату основного джерела доходу. За даними агентства «Info Sapiens», уже в березні 60 % опитаних зазначили, що мають фінансові втрати, у тому числі через зменшення регулярного доходу (38 %), повну втрату доходу (16 %) та втрату роботи (14 %) [3, с. 7].

Відповідно до даних Державної служби зайнятості, від початку карантину 12 березня 2020 р. до кінця квітня статус безробітного отримали 156 тис. осіб, на початок травня – майже 0,5 млн українців і близько 400 тис. надано державну допомогу. Рівень безробіття осіб працездатного віку зріс до 8,5 (міська місцевість) і 9,8 % (сільська місцевість). При цьому кількість вакансій скоротилася майже на 60 % порівняно з травнем 2019 року.

Зараз ключовий елемент – це програма МВФ, що є чи не єдиним способом фінансування дефіциту бюджету України і виплат за боргами. Заходи щодо підтримання бізнесу (податкові канікули), які запровадили в нашій державі, дієві, але все ж недостатні.

За оцінками, їх пакет коштує близько 8 млрд грн, або 0,2 % ВВП, що не багато порівняно з іншими країнами (у США, наприклад, пропонують витратити до 5 % ВВП). Водночас зазначений комплекс заходів може доповнюватися або продовжуватися в часі, тому сума значно зросте.

Пакет заходів щодо підтримання бізнесу недостатньо таргетований, не враховує різні потреби малого, середнього та великого бізнесу та не виділяє сектори, які особливо постраждають внаслідок карантину.

Найбільших збитків зазнають сфери туризму, авіаперевезень, індивідуальних послуг, готельний та ресторанний бізнеси, кіно та окремі освітні організації. У червоній зоні, яка точно постраждає від нинішньої ситуації, опинилися 18 тис. юридичних осіб і 353 тис. ФОПів, що разом відповідають за 2,5 % українського ВВП (за статистикою 2018 року). У зоні ризику перебуває ще одна третина українського ВВП.

Це вже призводить до суттєвих негативних наслідків для держбюджету, який недоотримує мільярди гривень та не може повноцінно фінансувати необхідні для країни видатки; громадян, що не отримують заробітну плату; бізнесу, який не працює та банкрутує. Доведена економічна теорія: падіння ВВП спричиняє збільшення смертності.

З приводу виникнення нового вірусу висувається значна кількість гіпотез. Відповідно до однієї з них, новий коронавірус SARS-CoV-2 є продуктом природної еволюції й не був створений у лабораторії, як вважали прихильники теорії змови, про що йдеться в авторитетному медичному журналі «Nature Medicine».

Аналіз загальнодоступних даних про послідовність генома коронавірусу SARS-CoV-2 і споріднених вірусів не виявив доказів, що він має лабораторне походження або іншим чином штучно створений. Природна еволюція вірусу підтверджена даними про загальну структуру SARS-CoV-2.

Коронавірус SARS-CoV-2 міг виникнути через зміни клімату. Глобальне потепління відкриває для різних видів тварин нове місце існування, і таким чином Південний Китай став арсалом скупчення коронавірусів. Так вважають вчені з Кембриджського університету, Потсдамського інституту вивчення кліматичних змін і Гавайського університету.

Експерти ВООЗ, котрі розслідували походження коронавірусної хвороби в китайському місті Ухань, вважають, що найбільш вірогідною гіпотезою походження Covid-19 є передача вірусу від тварини до людини через проміжну ланку. Експерти повідомили, що вивчили чотири версії передачі коронавірусу людині – від тварин, проміжного резервуара вірусу, заморожених продуктів та в результаті витоку вірусу з лабораторії. На їхню думку, потрапляння Covid-19 на уханський ринок морепродуктів безпосередньо від кажанів є малоімовірним, оскільки був проміжний резервуар вірусу, тобто проміжна ланка між твариною та людиною. У ВООЗ також визнали версію поширення коронавірусу через лабораторний витік малоімовірною, тому її більше не досліджуватимуть.

До пандемії Covid-19 людство вірило в силу науково-технологічного прогресу. У 2015 році палкий прихильник чудес технореволюції Юваль Ной Харарі проголосив кінець голоду, війнам і пандеміям, а 2019-го заявив, що людство зіткнулося з найбільшою кризою нашого покоління.

Технологічні відкриття і прориви в останні роки характеризуються значними успіхами. Ілон Маск зі своїми Tesla та Space X перетворився на ідола покоління, символ тріумфу технологій. Силіконова долина символізує передові технологічні успіхи. Відкриття в медицині свідчать про реальність фантастики. Метод CRISPR, що дає змогу редагувати гени і вносити зміни в ДНК, здавалося, назавжди покінчить із проблемою вірусів у майбутньому, але виникає пандемія Covid-19 і виявляється, що сподівання на технологічні рішення перебільшені. Виявилось, що найдієвіші технології, які наразі використовуються проти вірусу, – карантин, що застосовується із 652 року, і апарат ШВЛ, який зараз рятує життя, винайдений ще 1927 року. Стало відомо, що тестування і боротьба з вірусом недостатні, щоб отримати дані про те, як він діє та як уникнути зараження.

Забруднення навколишнього природного середовища, перенаселення Землі та нерациональність рішень людини – найбільші загрози для всього людства. Якщо темпи збільшення населення Землі збережуться, то до 2100 року на ній мешкатиме 11 мільярдів людей. Забрудненість повітря протягом останніх 5 років зросла на 8 %. Понад 80 %

населення урбаністичних регіонів проживає в умовах небезпечного рівня забруднення атмосфери.

Науковці переконані, що слід глобально змінювати ставлення до дикої природи, інакше світ невдовзі охоплять нові смертоносні пандемії після коронавірусу. Covid-19, який поширився на всю земну кулю і заразив мільйони людей, почався, як і багато інших пандемій і спалахів захворювань, із тварин. Але проблема не в них, а в людях.

На думку вчених, близько 70 % нових інфекційних захворювань у людей мають тваринне походження і майже 1,7 млн нерозкритих вірусів можуть існувати в дикій природі. Багато дослідників шукають віруси, які призведуть до наступного поширення від тварини до людини.

«Одним з ключових чинників поширення вірусів є ринки і міжнародна торгівля дикими тваринами», – заявив журналістам виконавчий директор глобальної програми охорони здоров'я Кріс Волзер. Учені вважають, що торгівля не лише екзотичним м'ясом, а навіть таким, як рептилії і риба, також спричиняє занепокоєння, оскільки тварини рідко перевіряються на наявність патогенних мікроорганізмів, які можуть викликати епідемію у людей.

Більша частина людства завжди проживала в регіонах із середньою річною температурою від 6 до 28°C, що є ідеальним і для здоров'я, і для продукування їжі. Але ці комфортні межі змінюються внаслідок глобального потепління і багато людей опиняються у майже непридатних для життя температурних умовах.

Упродовж останніх десятиріч кліматичні пояси Землі зазнають зміщення. Наприклад, за оцінкою американських учених, із кінця 79-х років ХХ ст. кожні 10 років межі тропіків зміщувалися приблизно на 0,2–0,3° широти як на південь, так і північ. У середньому за цей час кліматичні пояси змістилися на 1°, тобто майже на 112 км в обох напрямках. Це позначається на країнах, розміщених далі до півночі. Навіть у Великобританії та Німеччині клімат стає сухішим, а середземноморські держави зіткнулися з найсильнішою засухою.

За оцінкою вчених, навіть при підвищенні світової температури на 2° С близько 5 % земної суші виявиться в новій кліматичній зоні. При більш високих темпах потепління

така ситуація може загрожувати одній п'ятій частині планети. Науковці вищої технічної школи Цюріха опублікували роботу, присвячену змінам клімату, які переживуть великі міста світу. Передбачається, що через 30 років вони будуть у таких кліматичних умовах, ніби їх перенесли на 1 000 км на південь. На думку швейцарців, Київ опиниться в субтропічному поясі і стане таким же, як зараз австралійське місто Канберра, Харків нагадуватиме сучасний Бухарест, а в Дніпрі умови будуть такими, як наразі у Тбілісі. Ще 22 міста, згідно із прогнозами швейцарських дослідників, характеризуватимуться такими кліматичними умовами, аналогів яким на сучасній Землі просто не існує.

В Україні з початку березня 2021 р. почалася третя хвиля пандемії коронавірусу (рис.).

Як і в інших державах світу, кілька днів поспіль фіксується зростання кількості хворих. Наразі зафіксовано вже більше 2 млн випадків зараження, а смертність становить 2,1 % [4]. Найбільша кількість офіційних випадків реєструється у м. Київ, а також Одеській, Харківській, Львівській областях. Даних із тимчасово окупованих територій АРК, Донецької, Луганської областей та м. Севастополь немає.

За кількістю нових випадків Covid-19 Україна посідає третє місце в Європі та на 11-ге – у світі. Також істотно зросла частка повторних випадків інфікувань у світовому масштабі, яка коливається від 4 до 18 % загальної чисельності нових захворювань.

Директор програми Всесвітньої організації охорони здоров'я з надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я Майкл Райан попередив про ризик подальшого поширення нового коронавірусу навіть після масштабної вакцинації. Він зазначає, що світ повинен вважати знищення чи викорінення коронавірусу критерієм успіху. Відповідаючи на запитання, чи стане Covid-19 ендемічним, Райан наголосив, що в найближчому майбутньому охоплення вакцинацією не зможе забезпечити припинення передачі інфекції. На його думку, країнам світу навряд чи варто розраховувати на позбавлення від вірусу 2021 року. Відомо, що в історії людства змогли перемогти лише одну хворобу на планеті – віспу.

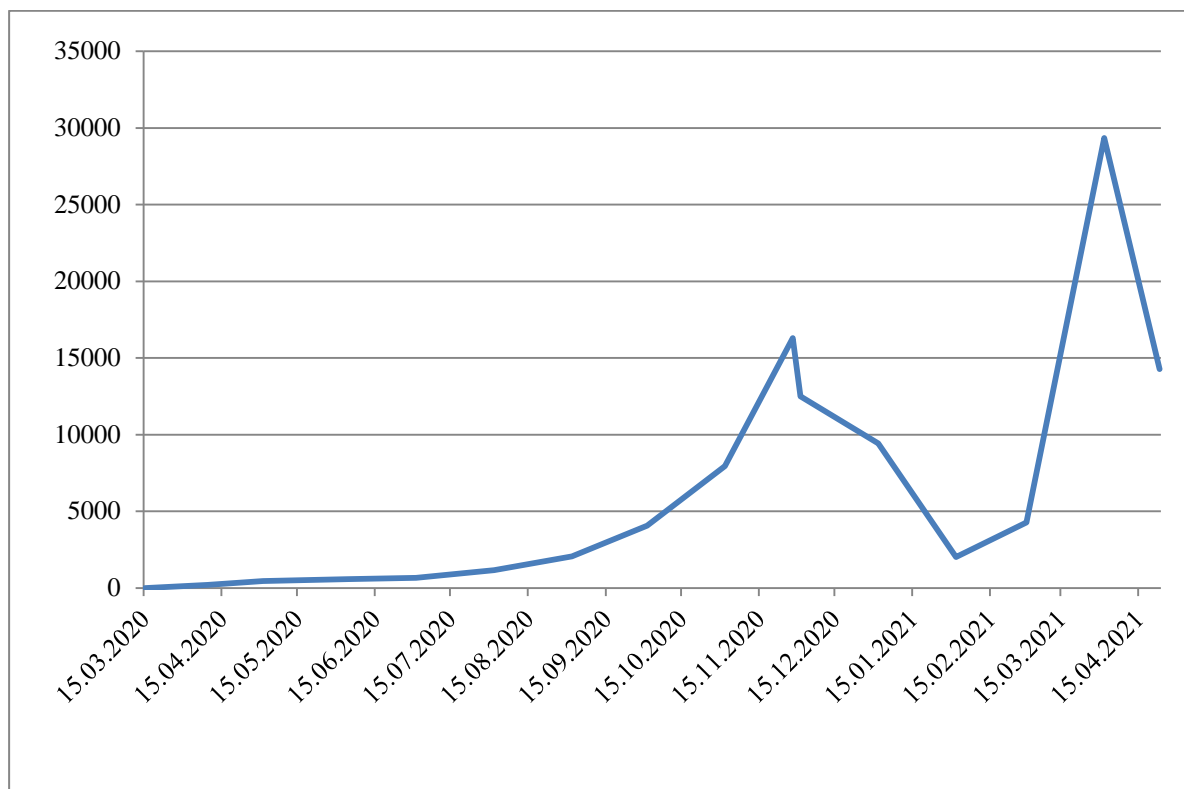

Рис. Кількість нових зареєстрованих випадків захворювань коронавірусом в Україні (побудовано авторами на основі даних [5])

Американський бізнесмен і філантроп, засновник Microsoft Білл Гейтс передбачає нову глобальну катастрофу, наслідки якої будуть гіршими, ніж від пандемії коронавірусу. Він написав статтю, в якій попереджає, що через кілька десятиліть років станеться екологічна криза, яка спричинить більше людських смертей і складніші економічні труднощі, ніж нинішня пандемія. За оцінкою Гейтса, смертність від коронавірусу становить приблизно 14 летальних випадків на 100 тисяч осіб, і зміна клімату та забруднення довкілля призведуть до такого ж зростання смертності. Але при нинішніх темпах погіршення екологічної ситуації до кінця століття цей показник становитиме 73 смерті на 100 тисяч осіб. «Іншими словами, до 2060 року зміна клімату буде такою ж смертоносною, як Covid-19, а до 2100 року вона може бути смертоносною в п'ять разів більше», – пояснив він. Для істотного зниження кількості викидів необхідно створити нові інструменти боротьби зі змінами клімату, зокрема забезпечити нульові викиди на електростанціях, виробництвах та інших підприємствах. Також слід надавати допомогу бідним верствам населення, які не готові до змін клімату.

Для вирішення кліматичних проблем будуть потрібні десятиліття, щоб розробити і впровадити всі необхідні винаходи в галузі чистої енергії. Коронавірусну пандемію певною мірою спричинив антропогенний підхід у ставленні до природи. Антропогенні ідеї стосовно природи у своєму найбільш агресивному варіанті виражали так званий синдром підкорення і надавали людині гегемоністського статусу, який знімав обмеження щодо її експериментів із природою.

В епоху пандемії Covid-19 потрібні надійні прогнози погоди і довгострокові орієнтовні прогнози клімату, тому що температура й опади здійснюють суттєвий вплив на ключові економічні сектори та системи охорони здоров'я, які опинилися на межі краху в результаті пандемії.

Як відомо, люди все більше поділяють простір з дикою природою і змінюють його небезпечними способами. Оскільки населення Землі зростає до 8 мільярдів, ніхто не думає, що взаємодія між людиною і твариною буде зменшуватися. Учені стверджують, що ключовим фактором є зниження ризику руйнівного поширення, а не вбивства кажанів. Але вони визнають, що культурний та економічний тиск ускладнює

зміни. Організація охорони дикої природи й інші групи закликали країни заборонити торгівлю дикими тваринами для виробництва продовольства і закриття так званих диких ринків.

Багато дослідників стверджують, що пандемія коронавірусу акцентує на доцільності використання більш цілісного підходу – єдиного здоров'я, котрий розглядає здоров'я людини, тварин і довкілля як взаємопов'язані. Генсек ООН Антоніу Гутерріш заявив, що всі країни світу мають

оголосити надзвичайний кліматичний стан, який має тривати, доки не буде досягнута нейтральність вуглецю, а викиди парникових газів в атмосферу не скоротяться до нуля.

Існує теорія великої епідемії планети, в якій стверджується, що кожні 100 років на ній розгорається пандемія. Можна вважати, що це збіг, але хронологічна точність насторожує [6]. Значна кількість дослідників вважає, що нинішня епідемія коронавірусу нагадує події попередніх століть (табл.).

Таблиця

Масштабні епідемії у світі*

Рік	Епідемія	Кількість померлих, млн
1720	Епідемія бубонної чуми в Європі, названа марсельською чумою	0,1
1820	Перша епідемія холери в азіатських країнах – Філіппінах, Індонезії і Таїланді	0,1
1918	Епідемія іспанського грипу, яка тривала до 1919 року (18 місяців) і була наймасовішою пандемією грипу в історії людства	50–100
2020	Епідемія нового коронавірусу, що перекинулася на Південну Корею, Іран, Італію та інші країни	3,4**

*Джерело: узагальнено авторами.

**За станом на 20.05.21.

Висновки. Глибинне падіння економіки залежить від тривалості кризи в галузі охорони здоров'я, прогресу у проведенні великих очікуваних реформ та здатності мобілізувати адекватне фінансування для задоволення значних потреб. Негативні економічні наслідки пандемії коронавірусу Covid-19 стали значним викликом для світу й України. Пандемія відкинула світовий розвиток на 20 років назад. За підрахунками ООН, через економічну кризу понад 6 млн українців можуть опинитися за межею бідності. Рівень безробіття осіб працездатного віку впав на 8,5 (міська місцевість) і 9,8 % (сільська місцевість). Пакет заходів щодо підтримання бізнесу недостатньо таргетований, не враховує потреби малого, середнього і великого бізнесу і не виділяє сектори, які постраждають найбільше внаслідок коронавірусу.

Список використаних джерел

1. Як коронавірус вплине на економіку? Основні тези експертів Центру економічної стратегії [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/03/22/yak-koronavirus-vplyne-na-ekonomiku-osnovni-tezu-ekspertiv-tsentru-ekonomichnoyi-strategiyi>.

2. Спад очікується досить глибоким: голова МВФ заявила про початок світової рецесії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/10934984-spad-ochikuyetsya-dosit-glibokim-golova-mvf-zayavila-pro-pochatok-svitovoji-recesiji.html>.

3. Вплив коронавірусної кризи на бідність: перші наслідки для України [Електронний ресурс] / [Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С. та ін.]; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. – К., 2020. – Режим доступу: https://idss.org.ua/arhiv/poverty_forecast.pdf.

4. Коронавірус в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/ukraine>.

5. Worldometer. COVID-19 statistics (Ukraine) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/ukraine>.

6. Раз в 100 років на Землю приходить Велика Епідемія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://konkurent.ua/publication/54454/raz-v-100-rokiv-na-zemlu-prihodit-velika-epidemiya>.

References

1. Hmarochos (n.d.). *Yak koronavirus vplyne na ekonomiku? Osnovni tezy ekspertiv Tsentru ekonomichnoyi stratehiyi* [How will the coronavirus affect the economy? The main theses of the experts of the Center for Economic Strategy]. Retrieved from <https://hmarochos.kiev.ua/2020/03/22/yak-koronavirus-vplyne-na-ekonomiku-osnovni-tezy-ekspertiv-tsentru-ekonomichnoyi-strategiyi> [in Ukrainian].

2. Unian. (2020). *Spad ochikuyetsya dosyt hlybokym: holova MVF zayavyla pro pochatok svitovoyi retsesiyi* [The recession is expected to be quite deep: the head of the IMF announced the beginning of a global recession]. Retrieved from <https://www.unian.ua/economics/finance/10934984-spad-ochikuyetsya-dosit-glibokim-golova-mvf-zayavila-pro-pochatok-svitovoji-recesiji.html> [in Ukrainian].

3. Cherenko, L.M., Polyakova, S.V., Shyshkin, V.S., Reut, A.H., Vasylyev, O.A., & Kohatko, Yu.L et al. (2020). *Vplyv koronavirusnoyi kryzy na bidnist: pershi naslidky dlya Ukrainy* [The impact of the coronavirus crisis on poverty: first consequences for Ukraine]. Kyiv: Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. Retrieved from https://idss.org.ua/arhiv/poverty_forecast.pdf [in Ukrainian].

4. Minfin. (2020). *Coronavirus in Ukraine*. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/ukraine/> [in Ukrainian].

5. Worldometer. (2021). *COVID-19 statistics (Ukraine)*. Retrieved from <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/ukraine/> [in English].

6. Konkurent. (2020). *Raz v 100 rokiv na Zemlyu prykhodyt Velyka Epidemiya*. [Every 100 years the Great Epidemic comes to Earth]. Retrieved from <https://konkurent.ua/publication/54454/raz-v-100-rokiv-na-zemlu-prihodit-velika-epidemiya> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19 березня 2021 року